

Asia: VN/10831/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Väliotsikot

Yleiset huomiot mietinnöstä ja siihen sisältyvistä ehdotuksista sekä ympäristörikosdirektiivin velvoitteiden täytäntöönpanosta

MTK haluaa kiinnittää yleisemmällä tasolla huomioita lain ymmärrettävyyteen. Monet nyt tehtävät lisäykset ovat lakiviittauksia EU-säätelyyn tai muuhun kansalliseen säätelyyn. Pahimmillaan nyt ehdotetaan uudistusta, jossa tulee viittaus toisen säädöksen pykälään, joka itsessään viittaa toiseen pykälään. Yhdistettynä ympäristösäätelyn tekniseen ja useimmille ihmiselle haastavaan ymmärrettävyyteen ovat ehdotetut uudistukset monessa kohtaa vaikeasti ymmärrettävissä jopa asiaan perehtyneille substanssiasiantuntijoille. MTK ymmärtää nyt implementoitavan direktiivin asettamat haasteet, mutta toivomme, että viittauksia voitaisiin kirjoittaa enemmän auki lakitekstiin, jotta se olisi edes jossain määrin ymmärrettävämpi.

MTK haluaa kiinnittää valmistelijoiden huomion siihen, että monet nyt kriminalisoitavista teoista ovat maataloussektorilla sellaisia, että ne johtavat tukimenetyksiin. Vaikka oikeuskäytännössä ja kirjallisuudessa on vakiintunut käsitys siitä, että tukimenetykset ja rikosoikeudelliset seuraamukset eivät kuulu kaksoisrangaistuskiellon piiriin, MTK haluaa painottaa, että tukien menetys pitäisi ottaa huomioon rikosoikeudellista rangaistusta ja sen suuruutta määriteltäessä kohtuullistamisseikkana.

MTK esittää, että jos ja kun nyt ehdotetut uudistukset menevät läpi, uudistuksesta tehdään kohdennettua tiedottamista mm. maataloustuottajille. Vaikka uudistuksessa ei varsinaisesti tule merkittävästi uusia kiellettyjä tekoja, on rangaistusasteikon kiristyminen merkittävä muutos, josta olisi tärkeää tiedottaa eri alojen toimijoita.

Huomiot syyteoikeuden vanhentumista koskevista ehdotuksista (rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentti)

-

Huomiot rikoslain 9 luvun 5 §:ään ehdotettavista, yhteisösakon asteikkoa koskevista muutosehdotuksista sekä ehdotuksista pakoterikoksia koskevan yhteisösakon asteikon osalta (rikoslain 46 luvun 13 §)

-

Huomiot törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskeviin pykäliin ehdotettavista muutoksista (rikoslain 15 luvun 10 § ja 34 a luvun 1 §) sekä niihin liittyvistä muutosehdotuksista (rikoslain 1 luvun 7 § ja 34 a luvun 15 §)

-

Huomiot ympäristön turmelemista koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 1 §) ehdotettavista muutoksista

- a) 1 momentti
- b) 2 momentti
- c) 3 momentti
- d) ehdotettava uusi 4 momentti

MTK:n kanta on se, että tämä kyseinen pykälä on jo aikaisemmin ollut erittäin haastava luettava ja nyt esitettävien muutosten myötä siitä tulisi vielä vaikeampi. MTK ehdottaa, että esim tämä pykälä hajotettaisiin useampiin pykäliin, jotta se ei olisi näin pitkä ja mahdottoman vaikea ymmärtää.

Huomiot ympäristörikkomusta ja tuottamuksellista ympäristön turmelemista koskeviin pykäliin (rikoslain 48 luvun 3 ja 4 §) ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot ehdotettavista uusista jäterikosta ja törkeää jäterikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 a ja 4 b §:t)

MTK esittää, että 4a § Jäterikos nimikettä muutetaan vastaamaan paremmin sen sisältöä. Tosiasiassa ehdotus koskee ainoastaan vaarallista jätettä, mutta nykyinen otsikko antaa ymmärtää pykälän koskevan yleisesti kaikenlaista jätettä.

RL 48:4a 2 momentin a kohdassa kriminalisoidaan vaarallista jätettä koskevan jätehuollon järjestämisvelvollisuuden (JäteL 28 § ja 46 §) laiminlyönti. JäteL 28 § jätteistä huolehtiminen on toissijaisesti kiinteistönomistajan vastuulla, jos jätteen haltija ei huolehdi velvollisuudestaan tai tätä ei tavoiteta ja jos kiinteistön haltija on sallinut jätettä tuottavan toiminnan kiinteistöllä tai jätteen tuomisen kiinteistölle.

MTK esittää, että hallituksen esityksessä selkeytetään kiinteistönomistajan rikosoikeudellista vastuuta koskemaan ainoastaan tilanteita, joissa kiinteistönomistaja nimenomaisesti salli jätteiden tuomisen kiinteistölleen.

Kiinteistön omistajat tekevät nykyään paljon kiinteistönvuokrasopimuksia teollisten toimijoiden kanssa johtuen mm. uusiutuvaan energia-alan kasvusta. Hyvin useasti kiinteistön omistajana on näissä sopimuksissa luonnollinen henkilö, joka ei tee kiinteistönvuokraa ammatikseen. Näiden

sopimusten ja toimintansa piirissä vuokralaiset voivat tuoda kiinteistölle mm. vaarallisia kemikaaleja ilman, että kiinteistön omistaja on välttämättä ymmärtänyt näin tapahtuvan. Kiinteistönomistajalla on viimesijainen vastuu kiinteistönsä kunnosta, mutta olisi kohtuutonta asettaa heidät myös rikosoikeudelliseen vastuuseen sellaisesta jätteestä, jota he eivät ole ymmärtäneet sallineensa kiinteistölleen allekirjoittamalla vuokrasopimuksen. MTK nostaa tämän pykälän kannalta oleellisina esimerkkinä viime vuosina yleistyneet akkukonttien maanvuokrasopimukset, joiden piirissä kiinteistönomistajan maille oletettavasti tuodaan potentiaalisesti vaarallista jätettä ilman, että alalla yleisesti käytetyissä sopimuksissa varsinaisesti todetaan tai sovitaan vuokralaisen näin tekevän

Huomiot ehdotettavista uusista ilmakehän heikentämistä ja törkeää ilmakehän heikentämistä koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 c ja 4 d §:t)

-

Huomiot ehdotettavista uusista ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 e ja 4 f §:t)

-

Huomiot ehdotettavasta uudesta vieraslajirikosta koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 4 g §)

-

Huomiot luonnonsuojelurikosta koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 5 §) ehdotettavista muutoksista

RL 48:5 1 momentin 4 kohdassa kriminalisoidaan Natura 2000 -verkoston alueella olevien alueen suojelun perusteena olevan luontodirektiivissä tarkoitettujen eläinlajien oikeudeton häiritseminen.

MTK esittää, että hallituksen esityksessä selvennetään tätä kohtaa ja sen termistöä.

Perustelutekstissä ei käy selväksi mitä tarkoitetaan ”haittaa merkittävästi” ja miten merkittävyys tässä määritellään. Onko nyt ehdotettu muotoilu tarkoitettu vastaamaan luonnonsuojelulain 34 § kiellettyä ”merkittävää heikentämistä” ja tulisiko ne ymmärtää saman sisältöisinä? Esityksen perusteella ei ole selvää arvioidaanko merkittävyys koko kyseessä olevan eläinlajin populaation kannalta vaiko yksittäisen alueen osalta.

Perusteluissa on kohdan osalta myös todettu, että myös alueen ulkopuolella tapahtuva toiminta voi olla tässä kohdassa tarkoitettua oikeudetonta häirintää. MTK toivoo, että perusteluissa selvennetään ulkopuolelta tapahtuvaa häirintää ja erityisesti sitä, miten tekijän tietoisuutta riskistä voidaan osoittaa tai arvioida. Alueen ulkopuolella tapahtuvasta toiminnasta voi olla hyvin haasteellista ennakoita kyseisen toiminnan vaikutuksia Natura 2000 -alueella, sillä luonnossa ja ympäristössä olevat syy-seuraussuhteet ovat monimutkaisia ja vaikeasti arvioitavissa myös asiantuntijoille.

Natura 2000 -alueita koskee luonnonsuojelulaissa määritelty ilmoitusmenettely ja viranomaisen velvollisuus reagoida ilmoitukseen. MTK esittää, että esityksessä selvennetään, miten nyt säädettävä rikosoikeudellinen vastuu toimii tämän ilmoitusvelvollisuuden kanssa yhdessä.

MTK haluaa lisäksi kiinnittää huomiota seuraavaan: Jos ja kun uusia Natura-alueista päätetään, miten tätä pykälää sovelletaan? Nyt esitetyn luonnoksen perusteella Natura-alueen rikosoikeudellinen heikentämiskielto tulee voimaan jo EU:n päätöksen myötä, ennen kuin VN:n asetuksella alueesta on julkaistu karttoja tai suojeluperusteita. Kuinka ihmisten on näissä tilanteissa tarkoitus tietää suojelusta ja siten toimintansa mahdollisista rikosoikeudellisista seurauksista? MTK katsoo, että rikosoikeudellisen vastuun asettaminen näissä tilanteissa olisi kohtuutonta.

Huomiot ehdotettavasta uudesta ympäristön tuhoamista koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 5 b §)

-

Huomiot ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehtyä ympäristörikosta koskevaan pykälään ehdotettavista muutoksista (rikoslain 48 luvun 10 §)

-

Huomiot rikoslain 48 ja 48 a lukuun ehdotettavista uusista soveltamisalasäännöksistä, jotka koskevat tietyissä tilanteissa luvan nojalla toimimisen rinnastamista ilman lupaa toimimiseen (rikoslain 48 luvun 7 a § ja 48 a luvun 4 b §)

-

Huomiot ehdotettavista uusista metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 a luvun uudet 3 c ja 3 d §:t) sekä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan rikoslain 48 a luvun 6 a §:ään ehdotettavista muutoksista

Esitetyssä pykälässä kriminalisoidaan EU:n metsäkatoasetusta rikkova toiminta. Hallituksen esityksessä nostetaan esille EU komission julkaisema ohjekirja, jolla on selvennetty asetuksen soveltamista ja jolla on jo nyt ollut merkittävä tulkinnallinen rooli kansallisessa käytännössä. Esityksessä tuodaan jo nyt esille ohjekirjan roolia metsäkatoasetuksen tulkinnassa, mutta MTK toivoo, että esityksessä tuodaan vielä suuremmin esille se, että ohjekirja on komission virallinen tulkintaohje asetuksesta ja että asetusta tulee tulkita ohjekirjan mukaisesti.

Suomalaisissa tuomioistuimissa on suhtauduttu pidättäytyvästi EU:n tuottamiin erilaisiin soveltamisohjeisiin, vaikka ne ovat komission virallisia ohjeistuksia. Tämä on muodostunut viime aikoina ongelmalliseksi käytännön kannalta Suomessa, kun EU on selkeästi alkanut tuottamaan enemmän näitä soveltamisohjeita erityisesti yksinkertaistamistyössään eikä näitä soveltamisohjeissa olevia huomioita tuoda suoraan lainsäädäntötekstiin.

Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot kansalaisuuslakiin, rajavartiolaitokseen ja Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot rikosrekisterilakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot merenkulun ympäristönsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot luonnonsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettuun lakiin ehdot

-

Huomiot EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot muista ehdotettavista lainsäädäntömuutoksista

-

Huomiot ympäristörikosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

-

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

-

Huomiot muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevasta arvioinnista

-

Huomiot suhdetta perustuslakiin ja säätämisympäristöstä koskevasta jaksosta

-

Muut huomiot

-

Hunnakko Jenni
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry